VOGEL KÁROLY
ÉLETRAJZA

HATVANÉVES NYOMDÁSZSÁGA
ALKALMÁBÓL KIADTA A JUBI-
LEUMOT RENDEZŐ-BIZOTTSÁG

KOLOZSVÁR, 1906

AJTAI K. ALBERT KÖNYVNYOMDÁJA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

VOGEL KÁROLY ÉLETRAJZA

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

VOGEL KÁROLY

ÉLETRAJZA

HATVANÉVES NYOMDÁSZSÁGA
ALKALMÁBÓL KIADTA A JUBI-
LEUMOT RENDEZŐ-BIZOTTSÁG.

AJTAI K. ALBERT NYOMDÁJA KOLOZSVÁRT

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ELŐSZÓ.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Ha néha alkalmunk van nagy emberek életrajzait olvasni, bensőnkben mindannyiszor nagy tettekre késztető erő jelentkezik; és az ilyen ünnepélyes pillanatokban úgy érezzük, mintha vágyakoznánk hősünk eseményekben gazdag életútait a *gyakorlat terén is* bejárni. Ez a nemes tettekre ösztökélő hevület fogja olvasóink gondolatlelkét is áthatni, midőn szeretve tisztelt jubiláns-veteránunk — rövidre vont — tartalomdús életrajzát a következő lapokról leolvassák.

Azonban kötelességünk jelezni, hogy e füzetke szűk keretébe foglalt életrajz: csak egy kis *töredékét* képezi *Vogel Károly* küzdelemteljes élettörténetének. És ez a maga

természetességében igen könnyen érthető is. Hiszen hatvan éves pályafutását — telitve sok kedves epizóddal — egy vaskos könyv száz, meg száz oldalt kitevő terjedelmében is nehéz feladat volna oly élethűen előadni, illetve azzal a megkívántató részletességgel visszatükröztetni, a mint azt a *jubiláns* és *veterán* (egy személyben) kiérdemelte. S hogy mennyire igazunk van, midőn ezt konstaláljuk, azt tapasztalni fogja az olvasó is, ha kellő figyelemre méltatja jelen életrajz adatgazdag sorait. Majdnem minden sor egy-egy újabb eseményt tár föl s az események ilyetén való egymásra halmozása tüntetésszerűleg mutatja, hogy mennyire szűk az a keret, melybe egy nagy ember gazdag élettörténetének töredékét kell elhelyeznünk.

Mindezen előljáró mondatrészek tekintetbevétele után, világosan megállapítható, hogy számtalan drágakő hiányzik ezen életrajz-

töredékből, melyeket ezúttal mellőzni vagyunk kénytelenek. Azonban dacára e sajnálatos állapotnak, igyekezni fogunk kicsiny keretünkben megrajzolni, mondatfűzérbe kötni mindama életadatokat, melyek legalkalmasabbak egy élethű kép megalkotásához.

Olvassák tehát az érdeklődők — és különösen pályatársaink — ezt a kivonatos életrajzot oly lelkesedéssel, mint a milyen igaz odaadással mi fáradozunk, hogy hűen örökíthessük meg egy igazán nagy ember követésre méltó pályafutását.

Kolozsvárt, 1906. április havában.

A RENDEZŐ-BIZOTTSÁG.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÜDVÖZLET.

(Vogel Károly hatvan éves jubileuma alkalmából.)

Irta: TATAI GYULA.

Ünnepelni gyültünk e terembe,
Hogy dicsőitsük a jubilánst;
Ki hatvan évi nagy munka után,
Nem visel ugyan babért homlokán,
Bár szerze e honnak bő áldást . . .

Mert, ám nem azok az igazi hősök,
Kik vért ontanak csatatéreken;
De hős, ki hatvan éven keresztül
Munkában izzad rendületlenül
— A kultura szent érdekében.

Ilyen hős a mi ünnepeltünk is.
Fonjunk tehát számára koszorut
A közbecsülés arany-virágibúl,
Melyet *Ő aratott fáradhatlanúl,*
— Bár rögös volt a bejárt élet-út . . .

Évtízedeken át szedte a betük
Tudományterjesztő millióit,
Mik szárnyat adnak a gondolatnak,
És világosságot árasztanak,
Hirdetve az Ő nagy küzdelmeit.

Küzdött, mint törekvő *nemes* ember.
Ám nemessé a *munka tette Őt,*
Melynek élete javát szentelé
S fölemelkedék társai fölé,
Kik tisztelik benne a vezetőt.

Jellemszilárdság és vasakarat
Ékesiték őt már ifjú korában.
Szolgálta e hazát viharban, vészben
S villogott a kard is az Ő kezében
A fölszabadító szabadságharcban.

Ott hagyá a könyvek ólomkatonáit,
Hogy megjárja a halál Kálváriáját;
S midőn elült a vihar, oda állt megint
A szedőszekrény mellé, a melyből *fényt hint,*
A tudomány fényét és aranysugárát!...

Így folytatá rögös pályáját
Hat hosszú évtizeden keresztül.
S ez idő alatt mindenki tisztelte,
Mert egyenes az Ő gondolat-lelke,
Mely csak a nemes tettekért hevül.

S ennyi önfeláldozó küzdelemért
Mi csak szóvirágokat adhatunk
Szeretett ünnepeltünknek:
A munka nagy emberének,
Mert mi is munkásemberek vagyunk.

Dicsőitsük tehát a jubilánst,
A *pártatlan* munkavezetőt!
Hintsük elébe a becsület virágát,
Hogy így élvezhesse munkája áldását
S merítsen belőle új erőt!...

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

ÉLETRAJZ.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Munka és becsület! —
Volt az ő jelszava,
Az igaz embernek
Ez az életrajza . . .

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

Mint a jeles emberek legtöbbje, *Vogel Károly* is vagyontalan szülőktől származott. Atyja: Vogel Károly női szabó volt; anyja királydaróczi Almássy Juliánna.

Született Kolozsvárt, 1830. ápril 13-án.

A szülei háznál nyert előleges oktatás után a r. kath. iskolában három gymnasiumi osztályt végzett.

1845 aug. 2.-án belépett a Lyceum könyvnyomdába tanulónak; azonban négy évi tanuló idejét nem tölthette ki teljesen, mert 1848 november 17.-én beállott honvédnak és elindúlt a hadsereggel Csucsára, később a Szilágyságba. Résztvett december 20.-án a zsibói (szurduki) ütközetben.

1848 december 25.-én este Bem tábornok vezérlete alatt visszaérkezett Kolozsvárra; itt töltött pár napi pihenője alatt fölkereste a Lyc.-nyomda akkori gondnokát: Bartók Lukácsot, aki elengedve hátralévő tanulói idejét dec. 29.-én fel is szabadította, azon indokolással: *„Ha elesel a csatában, ne essél el mint tanonc, hanem mint segéd!"*

Érdekes fölszabadulását követő napon már útnak indult a hadtesttel Beszterce felé, Naszódra. Onnan visszatérve 1849 január 13.-án beérkeztek Marosvásárhelyre. Három napi pihenés után 1849 január 17.-én Nagy-Szeben felé indúltak s az nap délután győzelmes csatájok volt Ny.-Gálfalvánál. — Ütközet utáni nap századuk fele visszarendeltetett Gálfalvára veteránunkkal együtt. Föladatuk volt a közlekedés biztosítása és a zajongó oláh vidék fékentartása, a mely sok fáradtsággal járt.

Ott kellett vesztegelniök március végéig, mikor kissé megrongált egészsége helyreállítása végett két heti szabadságot nyerve, visszajött Kolozsvárra. A Lyc.-nyomdában, ugyanakkor nagyon meggyűlt a hivatalos munka, két sajtóját, személyzetét és betüinek nagy részét a kormány Debrecenbe rendelte. Így történt meg aztán, hogy az akkori igazgató: Szentpéteri Imre felszólítására és a térparancsnok: Berzencey rendeletére segített a szedésben junius elejéig.

Azonban egy vasárnap reggel, egy volt iskolatársa felszólítására, ki a Tordáról Magyarországba vonuló 134-ik zászlóaljnál szolgált, beállott e zászlóalj 4.-ik századába és daczára a nyomda-igazgató tiltakozásának s a térparancsnok vasbaveretési fenyegetésének, még az nap délután elindúlt a zászlóalj után.

E zászlóaljban szakaszvezetői rangot vi-

selt. Lementek Szegedre, Bajára, Szabadkára; onnan pedig megint vissza Szegedre, hol részt vett augusztus 2—3.-án a szerencsétlen szöregi (új-szegedi) ütközetben. A vesztett ütközet után folyton hátrálva, a felosztott zászlóaljból századosával és még néhány honvédtársával Világosra jutott, hol a hadsereg még ott levő csapataival együtt lerakták a fegyvert.

A szabadságharc leveretése után Nagyvárad felé indúlva, Szalontán az oroszok elfogták, de később szabadon bocsátották. Beérve Nagyváradra, egy, szüleivel jó ismerős családnál bujdosott; s hol a pinczében, hol pedig a szénás padláson rejtőzködvén a túlnyomó ellenség állatias vérszomja elől.

Az oroszok visszavonulása után útnak indúlt Kolozsvár felé, hová csak a rengetegekbeni bujdosás és sok viszontagság után érkezhetett meg. A fáradtság, árulás folytáni

hat heti fogság és a havasokon egy oláh családtól átragadt hólyagos himlő ágyba döntötték, hol hetekig feküdt élet-halál között hős veteránunk.

Egészsége helyreállta után munkát vállalt a Lyceum-nyomdában, hol 1850 december 18-ig volt alkalmazásban. 1850 december 22-ikétől 1861 március 10-ikéig Szebenben dolgozott a Steinhauser Tivadar-féle nyomdában.

Az úgynevezett alkotmányos aera beálltával néhai Gámán János kolozsvári nyomdatulajdonos által fölszólittatván, 1861 március 13.-án viszszajött szülővárosába és belépett a nevezett nyomdába, mint szedő.

Azonban Gámán János korán fölismerte *Vogel Károly* kiváló tulajdonságait s annak mintegy elismeréseül bizalmával és barátságával ajándékozta meg és már 1863-ban kinevezte üzletvezetőjének.

Tiszteletreméltó emlékű főnökének, Gámán Jánosnak 1867-ben történt elhalálozásával teljesen Ő reá maradt a nyomda-üzlet vezetése; melyet, hogy odaadó munkássággal és kiváló szakértelemmel vezetett, mi sem bizonyít jobban, mint az, hogy 44 éven keresztül volt e nyomda művezetője, egyszersmind legjelesebb munkása és e hosszú, hatvan éves nehéz, küzdelmes munkájának súlya alatt végre elérkezettnek vélte a pihenést és folyó évi április havában megvált a Gámán-nyomda vezetésétől, átengedvén tisztes helyét egyik tanítványának: *Czakó Lajos*nak, hogy annyi fáradtság után végre az igaz és becsületes munkával kiérdemelt nyugalomba vonulhasson, a melyet fájó szívvel vettek tudomásúl összes pályatársai.

De *Vogel Károly* nemcsak mint kitűnő szakerő szolgálta a társadalmat, hanem mint puritán jellemű ember az egyesületi élet terén

is vezető szerepet vitt. Nevezetesen: a magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyző egyesületének 17 éven keresztül volt — minden díjazás nélkül — pénztárnoka; jelenleg pedig pályatársai mint ez egyesület tiszteletbeli elnökét rajongják körül őszinte szeretetükkel.

De nemcsak mint kiváló szakember, hű tisztviselő és lelkiismeretes munkás, hanem mint felvilágosodott, jó polgár és családfő is mindig például szolgálhatott pályatársainak. Szerető hitvesét azonban 10 évvel ezelőtt ragadta el a kérlelhetetlen halál és hét gyermeke közül is csak kettő él. Leánya: *Lina* (Székely József m. kir. posta- és távirdafőtiszt neje); és fia *Gyula*, betüszedő. Családja volt az, a melynek körében a legboldogabban érezte magát és a melyért sohasem szűnt meg áldozatokat hozni.

Több irányban kifejtett közhasznú és

páratlan tevékenységeért nemcsak tisztelői, pályatársai és ismerősei szerették, tisztelték és becsülték benne a mindig nemes tettek fenkölt lelkületű nagy emberét, hanem ezelőtt tíz évvel, ötven éves nyomdászságának jubileuma alkalmával — 1896.-ban — legfelsőbb helyről is arany érdemkereszttel tüntették ki a mi őszintén tisztelt és szeretett jubilánsunkat.

Vogel Károly legnagyobb érdeme abban rejlik, hogy *önerejéből* lett nagygyá s hogy jellemszilárdsága és vasakarata avatták Őt fel nemes emberré. Hosszú életútján mindig Lessing egyik aranymondása képezte iránytűjét, a mely körülbelül ezeket mondja: „Hogyha a mindenható egyik kezében az összes tudományok varázsitalát, a másikban pedig a tudományok keresésére késztető ösztönt kínálná, leborúlva a mindenható előtt: *az utóbbit* kérném tőle; mert nem az az

igazán boldogító tudat, hogy tudunk valamit, hanem az, hogy a mit tudunk: *azt a saját erőnkből tudjuk.*"

És hogy mennyire igaza van Lessingnek, azt leginkább jubilánsunk tudná megmondani, ha nem tartaná Őt ettől vissza veleszületett szerénysége, a mely szintén a nagy emberek egyik ékes tulajdonsága.

Az Ő élete szakadatlan láncolata egy kutató elme közhasznot hajtó folytonos búvárkodásának. Önerejéből tanúlta meg az üzletvezetést, a gyorssajtó kezelését és elsajátitotta mindama technikai ismereteket, melyek a könyvnyomdászati pályán szükségesek. Húzamos ideig volt egy személyben művezető, gépmester és szedő. Szerette a munkát és a munka kultiválóit, gyülölte a munkátlanságot és a here élet képviselőit.

És különös jellemzéseként meg kell még említenünk, sőt hangsulyoznunk azt,

hogy 43 évi művezetői minőségében nemcsak a nyomda szellemi és műszaki ügyeit vezette, igazgatta, hanem álllandóan fizikai munkával is foglalkozott.

Mint 70—76 éves ember is állandóan szedte a könyvek fényes betüit egymás mellé sorba; hiába figyelmeztette jelenlegi főnöke: *Gámán* Dezső, hogy „ugyan édes Vogel úr, hagyja már abba azt a fárasztó szedést", mert Ő csak folytatta tovább a betü-milliárdok egymásmellé rakosgatását ép oly ifjúi kedélyhangulattal, mint mikor még az élet tavaszán vidáman és akaraterejének teljes felhasználásával teljesitette hivatását.

Hatvan éves nyomdászságának második felében számtalan ifjú ember vált kitűnő szakemberré az Ő vezetése és atyai gondoskodása folytán. Munkaszereteténél fogva mindig nagy öröme tellett benne, ha egy-egy törekvő ifjút emberré nevelhetett. Áldják is

ezért Őt mindazok, kik neki köszönhetik társadalmi poziciójukat.

Ilyen körülmények mellett futotta be jubilánsunk élte útjait. Ő akadályokat sohasem ismert, mert vasakarata mindig útat hasított nemes tettei előtt. És ha csodák történhetnének, hogy újra kezdhesse pályafutását: Ő mitsem változtatna átélt életrendjén, mert igaz meggyőződéssel mondaná ma is, hogy helyesebben élni, mint a hogy Ő élt, nem lehet.

Mintaszerű életrendje mindig összhangban tartá kedélyhangulatát és ha olykorolykor meglepetésszerű örömet érzett, közlékenysége által megosztá azt másokkal is; ellenben a sors csapásai miatt soha se nyiltak ajkai panaszra.

Veleszületett szerénységében egyszerű volt; nem tetszelgett sem önmaga, sem mások előtt; azonban, ha tanácsért fordúltak hozzá:

előtárá gazdag szellemi kincseit, hogy legjobb tudása szerint adhasson azokból mindenkinek.

Éltének legékesebb drágaköveért: *szerénységeért* a laikusok közül sokan félreismerték Őt. A balga képzelődésnek úgy tűnt föl, mintha jubilánsunk is közönséges tucat-ember volna; mert soha sem hallák Őt tudásával kérkedni és mélyen járó gondolkodását fitogtatni és épp ezért sokan *szerénységét* kevélységnek, büszkeségnek nézték; e téves felfogás azonban nem akadályozta Őt célja elérésében soha.

Bárha mindenki tudatában lenne annak, hogy egy igazán nagy ember szerénység nélkül még csak el sem képzelhető.

Az Ő élete egy nyitott könyv, melyből mindazok olvashatnak, a kik képesek hozzá fölemelkedni . . .

Őszbecsavarodott feje fölött hetvenhat

évnek eseményei suhantak el, nem egyszer mély nyomot hagyva a tisztes veterán gondolatlelkében. Része volt sok jó és rossz napok gyönyöreiben, viszontagságaiban, de nemes lelke puritán jellemű egyensúlyát mindig sikerült megőriznie.

Hetvenhat tavasznak élvezé kellemes virágillatát, de kivette részét a tövis gyomlálásából is . . . A sors, a kegyetlen végzet ha meg is látogatta Őt olykor-olykor: némán, panasz nélkül türte el a súlyos csapásokat és mindig új és új erőt merített a további küzdelemhez pályatársai szeretetéből, melynek melegét hosszú, 60 éves munkássága alatt mindig alkalma volt tapasztalhatni.

Szerette mindenek felett szabadságát s midőn azt veszélyben látá forogni: fölajánlá ifjú életét a Szabadság Istennőjének; ámde Őt még az istenek is kedvelék, mert a szabadságharcból épségben került ki, hogy még

hosszú időn keresztül áldozhasson a köz oltárára.

És Ő meg is érte a sors által neki szánt életfeladatot; dolgozott hangyaszorgalommal, fölnevelé az ifjú nyomdászgeneratiót, mely ma egyesülve az egész nyomdásztársadalommal: igaz szeretettel övezi körül a tisztes öreg veteránt; kinek hatvan éves jubileuma alkalmából mi is az igazi szeretet hatása alatt foglaltuk dióhéjba *Vogel Károly* mintaszerű életrajzát.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár